

BEWAAR HET PAND

UITGAVE TOT BEVORDERING VAN DE HANDHAVING DER OUDE GEREFORMEERDE BEGINSELEN

Meditatie

Samengebonden

"...eendrachtelijk te zamen zijnde...."

Handelingen 15:25m

In Jeruzalem werd niet lang na het Pinksterfeit de eerste kerkelijke vergadering gehouden. Bij ons staat die samenkomst van apostelen bekend als het apostelconvent. Het was noodzakelijk om samen te komen. In Antiochië was een probleem ontstaan, en wel dit: moeten christenen besneden worden ja of nee? Kan men zonder besnijdenis zalig worden? Is het werk van Jezus Christus voldoende of moet daaraan toegevoegd worden de besnijdenis? Dit is de zaak die in Jeruzalem werd besproken. 't Is te begrijpen dat die kwestie spanning gaf tussen christenen met een Joodse achtergrond en de christenen van uit de heidenen. Zelfs bij de apostelen werd verschillend gedacht. Soms alleen maar omdat men bepaalde kerkmensen tegemoet wilde komen.

Op die vergadering in Jeruzalem was men echter "eendrachtelijk" bijeen. Dat woord vindt u ook in Handeling 1. 't Wordt gezegd van de 120 die vlak voor Pinksteren met bidden en smeken bijeen waren. 't Wordt ook gezegd van de gemeente na Pinksteren. Het woord voor "eendrachtelijk" kan ook vertaald worden met eensgeestes. Zij die vóór Pinksteren en na Pinksteren bijeen zijn, zijn een van hart, een van zinnen, een van geest. Dat laatste woord moeten we eigenlijk met een hoofdletter schrijven. Door de Heilige Geest zijn ze een, een van hart en een van zinnen.

Het herstellende werk van de Heilige Geest wordt zichtbaar. Door de zondeval is er zoveel verdeeldheid gekomen. Wat een tweedracht, wat en one-

nigheid, wat een twist kan er zijn. Hoe fel kunnen mensen tegenover elkaar staan. Gods Woord is duidelijk als de diepte van onze verdorvenheid wordt blootgelegd: we zijn van nature geneigd God en onze naaste te haten. We zijn als de leeuw in de dierentuin. Achter de tralies lijkt de leeuw een lief beestje. Maar o wee als de tralies wegvallen. Dan komt de natuur, de aard openbaar. Door de Heilige Geest wordt het anders. Van binnen uit. Door wedergeboorte. Twist en wrok verdwijnt. We krijgen God weer lief boven alles, en onze naaste als onszelf. Er komt onderling eenheid, eendracht. Ook op kerkelijke vergaderingen.

Weldra komt de synode van onze kerken bijeen. Neen - niet alle kerken komen daar. Dat zou niet mogelijk zijn. De vergadering komt tot stand door middel van afvaardiging. Maar blijft wel vergadering van al onze kerken. We zijn er dus allen bij betrokken. Een hartelijk mee leven is derhalve op z'n plaats. Niet alleen dat. We zullen ook de handen moeten vouwen en de Koning der kerk bidden om wijsheid, om bekwaming, en vooral om dat eendrachtelijk bijeen zijn, dat saamgebonden-zijn door de ene Geest. Een synode vraagt niet om koude kritiek maar om de hoogste gebedsactiviteit. 't Zal blijken of ik, dus heel persoonlijk, eensgeestes geworden ben!

Het is niet te ontkennen dat er splijtzwammen zijn. In de na-oorlogse jaren zijn die er haast op elke synode geweest. U krijgt geen opsomming van alles wat verdeeldheid heeft teweeggebracht. Ik kan noemen de instructie van Noordeloos die op de synode van '74 ter sprake kwam. Die niet anders bedoelde dan dat de verontrusting ten aanzien van de jeugd-

bond zou worden weggenomen. Helaas bleven de dingen zoals ze waren. Met als gevolg de scheur, en die is in de loop der jaren steeds groter geworden.

Op de komende synode komt ter sprake een meerderheids- en een minderheidsrapport van de commissie "Vrouw en ambt". De degens zullen elkaar dus kruisen. Daarbij komt de beroering die ontstaan is door het boek van Loonstra. De verontrusting over wat geschreven is, zal alleen maar toenemen. Dan is er ook die instructie die art. 69 van de D.K.O. aan de kant wil zetten. Er is dus genoeg stof voor de voortwoeking van splijtzwammen, om de onderlinge verwijdering al maar groter te maken. 't Meest erg is dat we elkaar geestelijk niet meer verstaan. De verwijdering is groot geworden, en dat doet vrezen.

Ds. Tanis, de preses van de vorige synode hoopt voor te gaan in de bidstond. De Heere helpe en ondersteune hem. Wij bidden voor hem en met hem. O die zegen van de Koning der kerk dat alle afgevaardigden eensgeestes mogen zijn. Dan komt het goed. Dan komt het waarlijk goed. Want de kerk is niet onze zaak, maar de zaak van de grote Koning.

Weet u - toen daar in Jeruzalem konden ze zeggen: "het heeft de Heilige Geest en ons goed gedacht...." Wanneer na onze synode het besluitboekje uitkomt en wij niet hoeven te lezen: de synode heeft besloten..., maar het heeft de Heilige Geest en ons goed gedacht....

Die woorden geven dan aan dat de vergadering geestelijk is geweest. Die woorden geven aan dat men eendrachtelijk, eensgeestes bijeen was. Het een vloeit uit het andere voort. Wat zou dat rijk zijn als onze synode zo mocht spreken.

De belangrijkste vraag nu voor u en voor mij is: zijn we al Geesteskind geworden? Ook in een plaatselijke kerk kan zoveel verdeeldheid zijn.

Door de ene Geest worden we samen-gebonden en zoeken we samen het goede voor de kerk. De Heilige Geest wordt ook vandaag nog aan bidders gegeven.

Van de administratie

Hartelijk dank voor de opgave van 2 nieuwe abonnees, die we in het begin van de afgelopen periode ontvingen en een bedrag van f 95,- aan giften.

Adm. Bewaar het Pand:" A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen aan den Rijn. Telefoon: 0172-474202. Postbank: 704350.

Van de redactie

Inhoud

Ds. P. den Butter gaat verder in op de gehouden landelijke ambtsdragers-

Dit blad is een uitgave van de stichting Bewaar het Pand te Meerkerk.

Versijnt eens in de veertien dagen

COMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. P. den Butter en Ds. A. van Heteren.

ADRES VAN DE REDAKTIE:

Copie voor het volgende nummer van "Bewaar het Pand" zenden naar: Ds. A. van Heteren, Voordijk 247, 2992 AL Barendrecht, telefoon 0180-613069.

ADMINISTRATIE:

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d Rijn, tel. 0172-474202, postrek. 70.43.50 t.n.v. de administrateur van "Bewaar het Pand" te Alphen a/d Rijn.

Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar.

Advertenties f 0,60 per mm met een kolombreedte van 6 cm.

Bij kontrakt korting.

ISSN nummer: 0166 - 4646

Dit tijdschrift wordt ten behoeve van iedereen die niet op de gebruikelijke manier kan lezen uitgegeven op groot-letter of via de Electronische Postbus. Informatie en opgave: CBB, Christelijk Bibliotheek voor Blinden en Slechtienden, Postbus 131, 3850 AC Ermelo, tel. 0341-551014.

conferentie in Amersfoort. Ds. J.H. van Dijk schrijft opnieuw over "Gaaf de dominee voorbij". Ds. A. van Ek schrijft verder over "De plaats van de heiliging in de prediking."

Ontmoetingsdag Kampen

D.V. zaterdag 19 september in het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente.

's Morgens opening Ds. M. Vlietstra, spreker Ds. A. van Heteren.

's Middags opening Ds. M. van der Sluys, spreker Ds. J.P. Boiten, sluiting Ds. L.W. van der Meij.

Waar niets tegen te zeggen valt

De Schrift - haar eigen uitlegster

De Nederlandse Geloofsbelijdenis geeft in het gedeelte waarin het gaat over de Heilige Schrift, ook een opsomming van al de boeken die tot de Bijbel gerekend worden: de zogenaamde kanonieke boeken. Van die 66 boeken wordt gezegd, dat er niets tegen te zeggen valt. Met deze woorden wordt aangegeven wat de Geloofsbelijdenis onder het begrip 'kanoniek' verstaat. Deze boeken zijn van God. En God is de God die niet liegen kan. Als God Zijn Woord geeft is dat per definitie een Woord waar we geheel en al op aan kunnen. Elke typing van Gods Woord die beneden het niveau van 'betrouwbaar' en 'onfeilbaar' blijft, doet tekort aan het geheel eigen karakter van dit Woord. Het is een Woord waar niets tegen te zeggen valt. Waar niets aan toegevoegd hoeft te worden. Waar ook niets op afgedwongen kan worden.

Met dit geloofsapriori hangt samen dat een van de belangrijkste regels, waar we bij het lezen van Gods Woord van uit dienen te gaan is, dat de Schrift haar eigen uitlegster is. Als de vraag bij het lezen van de Bijbel opkomt hoe we een bepaald gedeelte hebben te verstaan zullen we moeten bedenken dat het voornaamste antwoord op die vraag is: Dat lezen we in de Schrift zelf. Gods Woord werpt op de ene plaats licht over een andere plaats. En zo heeft God er Zelf voor gezorgd, dat de Schrift verstaanbaar is.

Zo schijnt er vanuit menige plaats in het Nieuwe Testament licht over wat we op diverse plaatsen in het Oude Testament lezen. Maar ook het omgekeerde is het geval. Ook het Oude

Ambtsdragersconferentie

D.V. zaterdagmiddag 28 november in de Krooswijkhof te Dordrecht.

Spreker: Ds. K. Hoefnagel. Onderwerp zal nog nader bekend worden gemaakt, maar noteert u alvast de datum.

Verschijningsdata en data inleveren copy

Het volgende nummer van ons blad zal D.V. donderdag 10 september verschijnen, daarna gewoon weer elke veertien dagen. De copy dient de donderdag voor de verschijningsdata binnen te zijn.

AvH

Testament werpt meer dan eens een verhelderend licht op wat ons in het Nieuwe Testament verteld wordt. En wat van de twee testamenten geldt kan ook toegepast worden op verschillende teksten of schriftgedeelten. Via het toepassen van deze regel, dat de Schrift zichzelf uitlegt, kan de lezer van de Bijbel dan komen tot een juist verstaan van wat de Heere bedoelt. Ik weet, dat ik hiermee niet volledig ben. Er is nog wat meer nodig dan alleen deze regel. Ons verduisterd verstand moet ook nog door de Heilige Geest verlicht worden. Op dit aspect kom ik straks nog terug. Maar op dit moment gaat het me erom, dat voor ons dient vast te staan - ook al omdat dit tot de gereformeerde Schriftbeschouwing behoort - dat voor het rechte verstaan van de Schrift we allereerst en allereerst de Schrift zelf nodig hebben.

Cultuur-bepaald?

Loonstra vindt het erg belangrijk om sterke nadruk te leggen op het feit, dat God met Zijn openbaring is ingegaan in een bepaalde historische en culturele context. God gaf Zijn Woord toen en daar. Toen - dat is wat ons betreft in een ver achter ons liggend verleden. En daar - dat is de wereld van het Oosten, heel anders dan onze wereld, met andere leefgewoonten en een ander gedachtengoed en heel andere normen en waarden. Maar die historische en culturele context is veranderlijk. De wereld van nu ziet er heel anders uit dan de wereld van toen.

En dat leidt Loonstra tot de conclusie: "Vanuit een andere cultureel-historische context dan die waarin de Bijbel ontstond is een aantal zienswijzen niet meer actueel" (p. 197). Het gaat in vele gevallen immers om "tijdgebon-

den voorstellingen in Gods zelfbekendmaking" en het is maar de vraag wat die ons nog te zeggen hebben.

Ik zou niet graag beweren, dat de tijd van toen en die van nu in alle opzichten aan elkaar gelijk zijn. Natuurlijk zijn er verschillen - grote verschillen. En natuurlijk zullen we bij het lezen van bepaalde Schriftgedeelten rekening moeten houden met de tijd waarin de Schrift tot stand kwam. En met de cultuur van die tijd. God heeft ontegenzeggelijk van de uitingen van die cultuur gebruik gemaakt.

Wat Loonstra beweert gaat echter veel verder. Als hij de nadruk legt op het indalen van God in de belevingswereld en de culturele context van de mens van toen, dan loopt dat bij hem uit op de consequentie dat God in Zijn openbaring gebonden wordt aan de cultuur waarin Hij Zich openbaart. God bedient Zich niet van die cultuur, maar Hij onderwerpt Zich aan haar. En Zijn Woord is dan tegelijk cultuur-bepaald en tijd-gebonden.

De uiterste consequentie hiervan is, dat als de cultuur verandert en als allerlei gebruiken en gewoonten onder de mensen anders worden, de uitleg van bepaalde bijbelgedeelten ook moet veranderen. Simpel gezegd: De Bijbel betekent niet altijd en overal hetzelfde. Nog sterker: Wat in een bepaalde tijd en context als de boodschap van Gods Woord dient te worden opgevat, kan in een andere tijd en context wel eens helemaal anders moeten worden verstaan. Gods Woord is daarmee onderworpen aan de tijd en aan de cultuur en staat niet meer boven de tijd en de cultuur. Maar dat is niet gereformeerd! Gereformeerd, volgens onze belijdenis is immers, dat "de leer van de Schrift zeer volmaakt en in alle manieren volkomen is". En gereformeerd is het ook als we vasthouden, dat tegen de kanonieke boeken 'niets te zeggen valt'. Gaan we echter uit van de cultuur-gebondenheid van de Schrift, dan hebben we wel degelijk het een en ander tegen de Bijbel in te brengen. Namelijk tegen bepaalde voorstellingen in de Bijbel, die zo heel nadrukkelijk het stempel van hun tijd dragen. Loonstra doet dat ook. Ik geef één voorbeeld. Op p. 204 heeft hij het over de plaats van de vrouw in de gemeente. We lezen: "In de bijbeltijd is het gezag onlosmakelijk verbonden met de persoon. Gezag van de man impliceert daarom persoonlijke onderwerping van de vrouw. Om die reden is het uitgesloten dat zij onderricht geeft aan de man. Het gezag dat zij

daarin zou uitoefenen wordt beleefd als persoonlijk gezag dat om persoonlijke onderwerping vraagt. Daarmee zou de positie van de man worden aangetast. Bij ons is gezag echter niet per definitie persoon-gebonden gezag. Onderricht geven door de vrouw doet daarom geen afbreuk aan de geordende verhouding tussen man en vrouw. Het verbod op het geven van onderricht door de vrouw verliest daarom in onze context zijn betekenis".

Wat dus in een bepaalde tijd waar is en als norm moet gelden, kan in een veranderende of veranderde samenleving wel eens helemaal niet meer als norm gehanteerd moeten worden. Maar dat is nu juist niet gereformeerd meer. Gereformeerd is het immers om de Schriften te aanvaarden als het genoegzame woord van God, in alle opzichten volkomen, zonder dat wij er iets tegen kunnen zeggen.

Opnieuw kan mijn conclusie geen andere zijn dan dat Loonstra's opvattingen op gespannen voet staan met de gereformeerde confessie. En de vraag die dienaangaande op de ambtsdragersconferentie gesteld werd, en die zeer ad rem was, maar die toch onbeantwoord bleef, blijft een brandende: Hoe is wat door Loonstra uitgedragen wordt in overeenstemming te brengen met zijn handtekening?

Duidelijkheid

Loonstra's betoog komt er - hoe men het ook wendt of keert - op neer, dat de eenvoudige bijbellezer er zelf nooit meer uitkomt. Om de Bijbel recht te verstaan en toe te passen in de tijd waarin wij leven, moeten we de tijd en de cultuur van vroeger kennen, alsook die van vandaag. Ja, zoveel meer moeten we weten en hoe kan iemand dat allemaal beheersen? Hij heeft hulp nodig. Hulp van de deskundigen, de theologen. Hulp ook van kritische theologen, want die hebben met hun opvattingen ook winst opgeleverd. Ik heb al eens eerder gezegd dat een boek als dat van Loonstra ons weer brengt in de situatie van de Middeleeuwen, toen de kerkmensen voor hun verstaan van de Bijbel ook afhankelijk waren gemaakt en werden gehouden. Heb ik dan geen hulp nodig om de Bijbel te verstaan? Kan de theologie mij dan niet een eind verder helpen? Heeft de archeologie - om een voorbeeld te noemen - niet heel wat keren een verrassend licht laten vallen op bepaalde teksten? Kan ook kennis van het Jodendom ons niet van nut zijn bij het

verstaan van de Bijbel? Toegegeven, dat is allemaal waar. Maar niemand zal over mij heersen! Geen theoloog, geen archeoloog, geen socioloog, geen filosoof en geen psycholoog. En ze proberen het allemaal. Maar Gods Woord leert mij: "Doch gij hebt de zalving van de Heilige en gij weet alle dingen" (1 Joh. 2:20).

Alleen, is dat waar? Van wie zegt Johannes dat? Van wie mag dat gezegd worden? Er staat toch ook nog in de Schrift, dat de natuurlijke mens niet verstaat de dingen die des Geestes Gods zijn. Ze zijn hem immers een dwaasheid en hij kan ze niet verstaan, omdat ze geestelijk onderscheiden worden (1 Cor. 2:14). Ja, dat staat er ook. En dat tekent de trieste werkelijkheid van de van God afgevalen mens. Al is die mens zijn leven lang met de Bijbel en de dingen van Gods Geest bezig, hij blijft er altijd tegen aan kijken, en hij dringt nooit tot de werkelijkheid door. Allerlei studie brengt ons er niet. Een hoog I.Q. evenmin. Paulus gebruikt in de geciteerde tekst een woord dat nogal radicaal is. Het woord 'kan'. "Hij kan ze niet verstaan". Dat wijst op onbekwaamheid, onmacht. En zo staat het er voor met de mens. Maar die mens, waar Johannes over schrijft dan? Die man die alles weet? Die is geen 'natuurlijk' mens meer. Die heeft ontvangen de Geest die uit God is en die Geest heeft zijn verstand verlicht en zijn ogen geopend. Die mens heeft gezeten en mag nog gedurig zitten aan de voeten van de grote Profeet, de Heere Jezus, die ons de verborgen raad en wil van God tot onze verlossing volkomen heeft geopenbaard. Die wordt door de Geest geleid en die kent het getuigenis van de Heilige Geest in het hart, waardoor alle twijfel tot zwijgen komt en waardoor ondervonden wordt dat "deze boeken van God zijn".

Ik heb hierbij twee zaken aangeduid, die in de hele discussie rondom de geloofwaardigheid van de Bijbel toch wel wat op de achtergrond zijn geraakt, maar die niettemin van wezenlijk belang geacht moeten worden: het profetisch ambt van Christus en het getuigenis van de Heilige Geest. Over beide zaken later meer D.V.

Den Butter

Gaat de dominee voorbij? (12)

Onderscheidenlijke prediking

Over de legitimiteit van de noodzaak van het onderscheidenlijke element in de prediking wordt lang niet door iedereen hetzelfde gedacht. Zó verschillend als er geoordeeld kan worden over wat het 'eigene' van de prediking behoort te zijn, zó verscheiden lopen de gedachten uiteen, wanneer het gaat over de onderscheidenlijke prediking. Eén van de belangrijkste aspecten, naar mijn overtuiging, waaraan een preek, als bediening van het Woord, herkenbaar moet zijn. Onderscheidenlijk preken is immers onlosmakelijk en onvermijdelijk verbonden met de verkondiging van **'al de raad Gods'** (Hand. 20:27).

Wanneer wij objectief willen nadenken over wat wij daaronder hebben te verstaan, dan mag dat niet leiden tot het uitspelen van verschillende meningen, die uiteen kunnen lopen van totaal overbodig tot beslist noodzakelijk. Maar dan hebben wij ons ook ditmaal te laten onderwijzen door de Heilige Schrift. Wat zegt de Heere? Hoe sprak de Heere Jezus tot Zijn gemeente? En allen, die in Zijn Naam werden uitgezonden om het Evangelie te verkondigen. Zij mochten dat toch ook niet naar eigen zin en voorkeur doen?

Wat verstaan wij onder 'onderscheidenlijk preken'?

Eenvoudig gezegd: in de bediening van het Woord, heeft de prediker er terdege mee te rekenen, dat er een grote verscheidenheid bestaat bij hen, die hem horen. De woorden, die hij aan het Woord mag ontleen, moeten praktisch en pastoraal worden toegepast op de luisterende gemeente. Van deze gemeente zegt ons het Woord en leert ons de praktijk van het gemeentelijke leven, dat daarin het geloof niet door allen gekend wordt. Er zijn er die hem wel 'horen', maar niet 'verstaan', zoals Jezus Zelf al leerde in de gelijkenissen van het zaad, waarbij hij o.a. zinspeelde op de roeping van Jesaja (Jes. 6:9-11). En waarschuwde Paulus er ook al niet voor, dat de gave van het geloof geen algemeen bezit is?

Want het geloof is niet aller, zo horen wij hem in Thessalonica waarschuwen (2 Thess. 3:2). Dezelfde noties vinden wij ook terug bij Ds. Blok, in zijn boekje, waaraan wij de titel van onze bijdragen ontleend hebben. Het mag

ons dankbaar stemmen en misschien ook wel als verrassend voorkomen, dat juist hij, als gereformeerd vrijgemaakt predikant, deze dingen zo kort en bondig onder woorden brengt. Ik denk, dat ik hem het meest recht doe, door hemzelf aan het woord te laten, wanneer hij o.a. het volgende schrijft op blz. 88 over de onderscheidenlijke prediking: 'De prediking vindt in de gemeente plaats, temidden van hen die in Gods verbond zijn ingelijfd. De profeten hebben altijd hun scherpste waarschuwingen gericht aan het adres van Israël zelf. Hoe waarschuwde de Heere Jezus Jeruzalem! Jezus sprak van vruchtdragende ranken en van dode takken. De scheidslijn van geloof en ongeloof loopt dwars door de gemeente. Daarom mag de waarschuwing in de prediking nooit ontbreken'. Hierna liet hij de Schrift spreken uit de Hebreeënbrief. 'Laat ons dan vrezen, dat niet te eniger tijd, de belofte van in Zijn rust in te gaan nagelaten zijnde, iemand van u schijne achtergebleven te zijn. Want ook ons is het Evangelie verkondigd, zoals hun; maar het woord der prediking deed hun geen nut, omdat het met het geloof niet gemengd was in degenen, die het gehoord hebben' (Hebr. 4:1-2).

Wie zich geroepen weet tot de bediening van het Woord, als uitdeler van de verborgenheden Gods, zal alleen aan zijn roeping recht doen, wanneer hij voldoende aandacht geeft aan het onderscheidenlijke element in de prediking. Niet voor niets heeft dit ook een nadrukkelijke plaats ontvangen in het klassieke formulier tot bevestiging van dienaren des Woords. Wij doen er goed aan om die vertrouwde woorden, niet slechts als bekende klanken aan te horen, maar ze ook in de praktijk te brengen. Het Woord des Heeren grondig en oprecht aan de gemeente voordragen en toeëigenen, zowel **in het algemeen, als in het bijzonder**, tot nuttigheid der toehoorders, met onderwijzen, vermanen, vertroosten en bestraffen, **naar eens iegelijks behoefte**. Wie dit als prediker verzuimt in de prediking waar te maken, maakt zijn belijdenis ongeloofwaardig, die hij éénmaal met de aanvaarding van zijn ambt uitsprak in de eenvoudige woorden: **'ja ik, van ganser harte'**.

Geestelijke leiding in de prediking

Alleen wanneer er in de prediking aan-

dacht wordt gegeven aan de verscheidenheid, die het gemeentelijke leven kenmerkt, kan er geestelijke leiding worden gegeven naar de eis van Gods Woord. Hoe groot is die verscheidenheid dan wel? Wel, ik denk, dat het haast niet mogelijk is om dat uitputtend onder woorden te brengen. Er zijn bekeerden en onbekeerden. Ook al worden hun namen niet altijd zó expliciet uitgesproken. Zij, die het echter zijn, bekeerd óf onbekeerd, moeten heel duidelijk beseffen, dat zij worden aangesproken. Maar tussen het bekeerde leven en het onbekeerde leven, dat wij in de gemeente aantreffen, zijn er uiteraard nog vele andere onderscheidingen. Andere type levens, als ik het zó onder woorden mag brengen, waar wij mee te rekenen hebben. Allerlei varianten in het menselijke leven, die slechts bij benadering weergeven hoe complex en gevarieerd de gemeente wel kan zijn, tot wie dezelfde boodschap van het Evangelie mag en moet worden verkondigd.

Daarom moet er in de dienst der verzoening bewogenheid blijven met allen! Onverschilligen en onwilligen. Ongeregelden, dwalenden, 'wijzen in eigen oog', halsstarrigen, zij die tevreden zijn met leven, zoals zij denken dat het goed is. De bekommerden, die naar klaarheid staan, evenals de bevestigden in Christus, die hijgen naar de heiligmaking.

Met dat wij dit schrijven, en u dit lezen mag, voelen wij wel aan: wie zal hier het laatste woord in gezegd hebben?

Wat is bekommerd en wat is bevestigd?

Kijk naar het leven van David, van Paulus en van vele andere bijbelheiligen. Wie waren zij in eigen oog? Bekommerd vanwege de zonde. Elk ogenblik tot hinken en tot zinken gereed.

De apostel horen wij belijden: 'Want ik weet, dat in mij, dat is, in mijn vlees, geen goed woont; want het willen is wel bij mij, maar het goede te doen, dat vind ik niet. Want het goede dat ik wil, doe ik niet, maar het kwade, dat ik niet wil, dat doe ik' (Rom. 7:18 e.v.). En op een andere plaats: 'Niet dat ik het alrede gekregen heb of alrede volmaakt ben; maar ik jaag daar naar, of ik het ook grijpen mocht, waartoe ik van Christus Jezus ook gegrepen ben' (Fil. 3:12).

De Heilige Schrift geeft dus een overduidelijk antwoord op de vraag of er al of niet onderscheidenlijk geprekt moet worden. Wijlen prof. W. Kremer bracht het zelfs zó onder woorden: 'De

prediking is niet het trekken van rechtlijnige conclusies of het geven van commando's, hoe juist en zuiver op zichzelf ook, maar het dienen van de gemeente in haar verscheidenheid. **De gemeente heeft er recht op en behoefte aan, dat in de medicina sacra, zoals zij in de prediking beoefend wordt, het vertrouwen gewekt wordt, dat haar strijd en kwalen worden gekend en verstaan.** De enkeling in de gemeente moet zijn 'naam' genoemd horen. De prediking is juist een appèl op de enkeling in de gemeente, vandaar dat zij onderscheidend heeft te zijn. Dit is geen zaak van rubricering en constatering, maar van leiding en bestiering' (Priesterlijke Prediking blz. 27).

Prof. Kremer wijst dus het oude classificatiesysteem af, zoals dat o.a. gevonden werd bij sommige vertegenwoordigers van de Nadere Reformatie. Het gevaar is daarbij immers niet denkbeeldig dat de gemeente teveel wordt opgesplitst in groepen en groepjes. Dit laat echter onverlet, dat hij oog had voor de verscheidenheid binnen de gemeente, waarin de prediking op een verantwoorde wijze geestelijke leiding dient te geven.

Oók in de verbondsgemeente?

Juist in de gemeente, die zich gesteld mag weten onder de meest tere zorg. Nl. die van Gods Verbond en Woorden.

Daarin liet prof. Kremer een niet minder duidelijk geluid horen. 'Allereerst komt telkens in de Schrift naar voren, dat er ook bij hen, die onder het verbond en de prediking der belofte leven, geen plaats is voor het heil Gods. De natuurlijke situatie van een mens is door het verkeren onder de belofte van het verbond en de prediking daarvan niet veranderd. In het gesprek van Jezus met Nicodemus blijkt dat hij, de leraar in Israël, die veel had en veel wist, toch het geheim van Gods werk niet verstond. In dit gesprek stelt Christus duidelijk, dat indien iemand niet wedergeboren is, hij het koninkrijk Gods niet kan zien nog ingaan. Wanneer het gaat om geestelijke zaken en om de waarheid kunnen denkconstructies pertinente leugens worden, omdat zij in strijd zijn met de waarheid van het spreken Gods, dat beslissend is voor nu en voor eeuwig. Wie preekt, is aan de waarheid, waaronder hij staat, verplicht eerlijk te zijn. Hij is het ook aan zijn positie als boodschapper Gods verplicht om de waarheid onvervalst door te geven, doet hij dat niet, dan is

hij ontrouw. En niet minder is hij dit aan de gemeente verplicht. Zij moet weten waar zij aan toe is en de waarheid moet haar vrij maken; vrij maken ook van alle verbeelding en waan en haar eerlijk tegenover zichzelf en voor God doen worden. De eerlijkheid gebiedt de Adamspositie duidelijk in het licht te stellen. Het gaat hierbij om de gevallen mens, de zondaar, de schuldige, de vijand van God, die krachtens zijn gevallen bestaan vreemd is van het leven Gods, door de onwetendheid, die in hem is. Het is niet genoeg dit zondaar zijn als een soort pro-memorie post in de prediking uit te trekken en er verder geen rekening mee te houden' (a.w. blz. 63-67).

Nog veel te zeggen, maar ...

Deze en vele andere behartigenswaardige woorden, die het lezen en herlezen van de Priesterlijke Prediking de moeite waard maken, geven haarscherp aan dat de prediker een geweldige verantwoordelijkheid draagt t.o.v. de gemeente, waarover God hem gesteld heeft. Het Woord te bedienen aan allen en vóór allen een woord hebben, dat de harten raakt en mensen aanspreekt. Het Woord, dat daadwerkelijk wat uitwerkt!

Want uiteraard roept deze wetenschap weer vele andere vragen op. Welke prediker kan hier aan beantwoorden? Overvragen wij hem niet? Zeker, wanneer u bij het lezen van deze vereisten van de prediking ervan uitgaat, dat alles in één preek aan de orde zou moeten komen. Dat is inderdaad

tevéél gevraagd. Geen prediker moet zich dan ook verbeelden, dat hij aan deze eis zou kunnen voldoen. Of met zijn zeggen kracht en vaardigheid inderdaad het vermogen zou bezitten om iedereen aan te spreken. Gelukkig is daar het gebed, telkens weer om de hulp en de leiding van de Heilige Geest. Het gebed in de eredienst tot God, Die de harten kent. Die weet wie de Zijnen zijn. Maar ook weet, wie zich inbeelden kinderen Gods te zijn en het niet zijn. Die de schijn van godzaligheid ophouden en de zalige kracht ervan niet verstaan. Gezegend die prediker, die ook het betrekkelijke van zijn bijzondere plaats, te staan tussen God en Zijn gemeente, tot de juiste proporties weet terug te brengen (het bewaart hem voor overspannenheid). Niet in lijdelijkheid, maar in heiligheid beseffend: 'het eigenlijke werk doet God!'

Dit besef mag niets afdoen van de heilige drang zó te willen preken en zich zó vóór te bereiden, dat de prediking een zodanige verandering brengt in het leven van mensen, dat zij nooit meer dezelfde zullen zijn.

Prediking van het Woord met voldoende aandacht voor het onderscheidenlijke element is gave en opgave tegelijk. Misschien gaat u nù die professor verstaan, die toen hem eens gevraagd werd 'wat zijn beste preek was'. Het ontnuchterende antwoord gaf: 'de volgende'.

Oók dat gevoelen houdt een prediker met beide benen aan de grond.

J.H. van Dijk

De plaats van de heiliging in de prediking (2)

B. De krachtbron voor de effectieve heiliging

Niets zonder Hem

Met dit onderdeel hebben we tegelijk een opstap naar het tweede deel van het onderwerp. Maar ik plaats het bewust bij mijn eerste punt. Want laten we in de prediking onze mensen nooit de indruk geven dat het stuk van de dankbaarheid, de reactie van de kant van de mens is op dat wat God heeft gewerkt. Laten we nooit zo over de heiliging preken alsof het leven van de heiliging het antwoord vanuit de mens is. In de Beknopte Gereformeerde Dogmatiek lezen wij dat de daadwerkelijke heiliging deel van het heil is en - ik citeer - "zij is niet ons soevereine

antwoord op noch de dankbare vergelding voor wat Christus voor ons heeft gedaan". Het is volstrekt niet zo dat Christus alles voor de toerekening heeft verdiend en dat, wanneer het gaat over hoe de heiliging geëffectueerd wordt in het leven van de gelovige, naar de gelovige en zijn kracht wordt gekeken. Hij is opgestaan tot onze heiligmaking. Zeker, de mens gaat daadwerkelijk aan het werk. Hij wordt er met zijn hart, verstand, wil en gevoel bij ingeschakeld, maar niet in eigen kracht. Franciscus Ridderus schrijft in zijn boek met de titel 'de heiligmaking' het volgende: "Waar een heilig beginsel in de ziel is ingestort, daar is ware heiligheid, die

genoemd wordt: de geest, het nieuwe schepsel, het zaad Gods, de nieuwe mens. Daaruit komen dan godzalige werken en bewegingen voort, die vruchten des Geestes worden genoemd....". En ook schrijft hij: "de heiligmaking is een te zwaar werk voor mensen ... goede werken zijn vruchten van de Geest".

Zeer raak typeert hij de mensen die in eigen kracht een stuk heiliging proberen op te bouwen met 'toneelspelers'. En hij schrijft dan: "Toneelspelers kunnen soms beter spreken en zich aanstellen als de personen, die zij moeten vertonen". Nadat Ridderus dit gezegd heeft beschrijft hij in vele, vele bladzijden wat de gelovigen moeten doen in een godzalgig leven. Wie niet vasthoudt dat Ridderus de aangehaalde citaten ook heeft geschreven, zou er moe van worden. Misschien was het beter geweest dit element vaker terug te laten komen. Wie het boek van Walther Marshall leest met de titel 'de ware evangelische heiligmaking' vindt daar dezelfde inhoud, maar door de opzet van dit boek komt veel beter uit dat het leven van een godzalgig leven, nooit en te nimmer verkregen wordt in eigen kracht. Overal in het boek adem je de bijbelse evangelische lucht dat het ook niet hoeft als onze reactie op wat Christus heeft verdiend aan het kruis. De krachtbron voor het leven der heiliging is ook verdiend door Christus; ja, Christus is Zelf de krachtbron. Door de Geest van Christus, Die vanuit Christus als het Hoofd in de leden van Christus' lichaam werkt, wordt de kracht van boven ontvangen. Deze plaats mag en moet de heiliging ook in onze prediking ontvangen. We zullen onszelf en onze gemeenteleden laten weten dat het volop en voluit geldt: "zonder Mij kunt gij niets doen". Zo wordt ons wel alles ontnomen, en het vrome vlees gaat er wel aan en je kunt zo nergens in jezelf roemen, maar langs die weg wordt het dan wel, wat het wezen moet: "die roemt, roeme in de Heere". In de geloofsgemeenschap met Christus ligt de kracht tot het leven der heiliging. Wat wij vanuit onszelf voortbrengen is hooguit deugdzaamheid. Maar dat is nog geen heiligheid. Ralph Erskine gebruikt daar een schitterend voorbeeld voor: het beeld van de passer. Als de ene voet van de passer vaststaat op het papier, dus het leven vaststaat in Christus, dan kan er met de andere voet gewandeld worden als een christen en het wordt een mooie cirkel.

Het doopformulier zegt het zo dat het de Geest is die ons wil toeëigenen wat wij in Christus hebben, namelijk de afwassing onzer zonden - de rechtvaardiging - en de dagelijkse vernieuwing onzes levens - de heiliging. Vandaar dat deze Geest in Romeinen 1:4 "de Geest der heiligmaking" wordt genoemd. Ralph Erskine zegt in een preek over Kolossensen 2:6 dat de Vader en de Zoon de heiligen aan de zorg van de Geest hebben toevertrouwd met het doel dat zij geheiligd zullen worden. "Uw vrucht is uit Mij gevonden". Dat is de doodsteek voor het wetticisme. Zoals Paulus het verwoordt in Efeze 2:10 "Want wij zijn Zijn maaksel, geschapen in Christus Jezus tot goede werken, welke God voorbereid heeft, opdat wij in dezelve zouden wandelen". "God is het Die in u werkt, beiden het willen en het werken, naar Zijn welbehagen". De heiliging als vrucht van de verkiezing in Christus. Wat komt dat mooi naar voren in Efeze 1:4 "Gelijk Hij ons uitverkoren heeft in Hem, voor de grondlegging der wereld, opdat wij zouden heilig en onberispelijk zijn voor Hem in de liefde".

Nogmaals, wanneer we zo de heiliging een plaats geven in de prediking en de Heere het wil zegenen, dan worden de gemeente en wijzelf klein. "Onze bekwaamheid is uit Hem", geldt vooral voor het leven van de heiliging. Hij is de Alfa en de Omega van de heiliging. Niets uit ons, alles uit Hem. En wie telkens weer struikelt, moet maar weer telkens terug naar de krachtbron voor de heiliging. Als we daar overdekt worden met de toegerekende heiliging wordt de onheiligheid van weg te zijn gelopen bij de krachtbron voor Gods heilig oog bedekt, en geeft Hij nieuwe kracht. En zo gaan we op het punt van de geëffectueerde heiliging 'van kracht tot kracht steeds voort'.

Om het met Bonar te zeggen: "Onze verantwoordelijkheid om heilig te zijn is groot, maar niet groter dan de midelen die Hij voorzien heeft om dit te bereiken".

Om nog een keer Bonar aan het woord te laten: "Hij die heilig wil worden, moet dicht bij het kruis vertoeven". Kohlbrugge die ter discussie staat op het punt van de dadelijke heiliging zegt het zo in een preek over Kol. 3:12 "Zo is het gesteld met de heiligmaking des Geestes. Zij is er, of wel de volkomen dood is er. Is zij evenwel daar, zo zal het aanschouwd worden, dat het Woord van Christus de vrucht uitdrijft en zichtbaar maakt, niet uit de mens,

maar uit Christus door Zijn Geest in de mens en zo de mens werkzaam maakt, gelijk de vrucht werkzaam is niet, door zichzelf, maar door de inwendige drang, die in de boom is...".

Als we deze plaats aan de heiliging geven in onze prediking mogen we wellicht een middel zijn in de handen van de Geest om onze luisteraars af te brengen van de gedachte dat je je eerst op moet knappen voor je in aanmerking kunt komen voor het heil van Christus. Hoevelen denken zo niet hardop, maar leven zo door en door. Hoevelen denken dat ze eerst vruchten moeten dragen om vervolgens geplant te mogen worden. Christus roept vermoeiden en belasten en die wil Hij rust geven. We mogen komen zoals we zijn, om door Hem te worden die we wezen moeten.

Ds. A. van Ek

14e Haamstede Predikanten- conferentie

In de Talma-Hoeve te Garderen vindt op 7, 8 en 9 september a.s. de Haamstede-conferentie plaats.

De agenda is als volgt samengesteld:

Maandag:

- 11.00 uur Ds. A. Beens
Opening
- 15.00 uur Ds. C.G. Vreugdenhil
Cultuur en geloofsbeleving
- 16.30 uur Dr. K. Lindner
De arts in het moderne
ziekenhuis
- 20.00 uur Ds. P. den Butter
Het profetische ambt van
Christus (1)

Dinsdag:

- 09.30 uur Ds. J. Westerink
Jozef als gelovige
- 11.00 uur Dr. W.J. Velema
Pastorale hulp in de
gebrokenheid van het leven
- 16.30 uur Drs. W. van Vlastuin
Thomas Boston over
Wet en Evangelie
- 20.00 uur Ds. P. den Butter
Het profetische ambt van
Christus (2)

Woensdag:

- 09.30 uur Ds. J. Westerink
Jozef als gezondene
- 11.00 uur Drs. Joz.A. de Koeyer
Sluiting

De inschrijving staat open voor predikanten, studenten die zich voorbereiden op de dienst des Woords en voor docenten godsdienst.

Een uitnodiging kan worden gevraagd op telefoonnr. 0187-482560.

Kosten voor duur van de gehele conferentie: f 275,-.

Tijdens de avondvergaderingen zijn ook andere ambtsdragers hartelijk welkom.

Koor- en samenzangavond

t.b.v. de school te Dundas (Ontario, Canada)

Zoals u wellicht weet moeten die gezinnen die in Canada hun kinderen verantwoord christelijk onderwijs willen laten volgen daarvoor behoorlijke financiële offers brengen.

Daarom willen we, evenals vorig jaar, ook nu weer een Koor- en Samenzangavond beleggen, waarbij de collecte bestemd zal zijn voor de ondersteuning van de Rehoboth Christian School te Dundas. Deze avond zal gehouden worden op D.V. maandag 7 september a.s. in de Chr. Geref. Kerk, Duinrustplein 10 te Katwijk aan Zee. De toegang is vrij. Aanvang 20.00 uur, kerk open vanaf 19.30 uur.

Medewerking verlenen: Het Herv. Ger. Mannenkoor "Eben Haëzer" uit Katwijk aan Zee o.l.v. Jan Rijdsdam, soliste Jacomine van der Plas-Vooy, organist André Knevel uit St. Catharines (Ontario, Canada) en Ds. K. Hoefnagel, Chr. Geref. predikant te Katwijk aan Zee (opening, meditatie en sluiting).

Vorig jaar was de kerk gevuld met zo'n 450 mensen en werd door velen van hen gevraagd om herhaling van een dergelijke avond.

Daarom: Komt allen, een ieder is hartelijk welkom!! Na afloop wordt er voor hen die van ver komen koffie geschonken.

Boekbesprekingen

J.C. Ryle, **Parels van grote waarde**, 157 blz., f 29,90, Uitgeverij De Groot Goudriaan - Kampen.

Uit het Engels vertaald door L.J. van Vaalen. De ondertitel luidt: Indringende vragen over het persoonlijk heil beantwoord. Ryle leefde van

1816-1900. Als predikant had hij een pakkende en indringende stijl, confronterend en ontmaskerend. Op de man af stelt hij zijn vragen in de prediking. Christus wordt getekend als de enige Weg ten leven. Ryle wordt wel genoemd de prins van de tractatenschrijvers. Meer dan honderd van deze kleine boekjes verschenen van zijn hand. Theologisch stond Ryle in de traditie van de Engelse Anglicaanse kerk. Hij conformeerde zich aan het 'Book of Common Prayer', het liturgische handboek en aan het bisschoppelijk hiërarchische systeem. Hij verzette zich wel tegen de toenemende verroomsing in leer en eredienst. Hij riep op tot een hernieuwde reformatie van de nationale kerk. De titels van de tractaten die nu gepubliceerd zijn in onze taal luiden: Wat denkt u van het kruis? Waar bent u? Bent u wedergeboren? Bidt u wel? Bent u een erfgenaam? Bent u ijverig? in het tractaat over de wedergeboorte handelt Ryle over zes kenmerken van de wedergeboorte (blz. 65 vv). Het ernstige, indringende boek van Ryle biedt stof tot nadenken en zelfonderzoek.

SPG Jongeren. Een infoschets getiteld "De invloed van de media", 40 blz., f 4,- werd toegezonden. Meerdere schrijvers hebben hieraan meegewerkt. Zij zitten niet op dezelfde lijn. Het slotartikel werd door drs. J. Mulder op persoonlijke titel geschreven. De schets reikt zeker stof tot bezinning aan.

Een volgende info-schets draagt de titel "Fundamentalisme", 24 blz., f 4,-. Diverse vormen van fundamentalisme worden behandeld. In de slotconclusies wordt gewezen op het gevaar van het moslimfundamentalisme. Terecht luidt de slotzin: "Het is dus van belang om naar verschillende kanten te kijken. Het gevaar komt niet uitsluitend uit een bepaalde hoek. Het moslimfundamentalisme geeft onmiskenbaar risico's waarvoor we onze ogen niet moeten sluiten. Voor ons in de Nederlandse maatschappij aan het einde van de twintigste eeuw liggen de grootste gevaren echter in de volstrekt gesecculariseerde cultuur die ons omringt. Een gesecculariseerde cultuur die geleidelijk aan ook doordringt in de gereformeerde gezindte."

Tenslotte een info-katern met als titel: "De doodstraf, invoeren of uitbannen", 75 blz., f 15,-, geschreven door mr. drs. W.A. Zondag, drs. L. Snoek en mr. G. Holdijk. Het boekje bevat vier

hoofdstukken: 1. Doodstraf in Nederland. 2. Doodstraf in Bijbels-theologisch licht. 3. Politieke overwegingen bij het thema 'doodstraf'. 4. Juridische aspecten bij de doodstraf.

Zoals bekend kan zijn is de SGP een van de weinige politieke partijen die voorstander is van herinvoering van de doodstraf. Zo lezen wij op blz. 35 terecht: "Een overheid die zich laat gezeggen door Gods Woord, zal de doodstraf een plaats geven in het strafrecht. Deze overheid weer ook dat zij deze straf dient toe te passen bij moord of doodslag." Wie zich verder in deze materie wil verdiepen kan terecht in genoemde brochure.

Besteld kan worden bij: LVSGS/SGP Jongeren, Laan van Meerdervoort 165, 2517 AZ 's Gravenhage. Tel. 070-3456226.

JBGG. Een tweetal informatieve uitgaven ondersteunen de actie die dit jaar door de Jeugdbond van de Gereformeerde Gemeenten wordt gehouden. De brochures en het bijbehorende werkmateriaal voor de verenigingen gaan over de kerk van Cambodja en China. "Cambodja. Hulp aan een verscheurd land", 32 blz., f 5,- en "De verborgen Bron in China", 50 blz., f 5,-. De actie beoogt in Cambodja steun voor de bouw van scholen, huisjes en enkele klinieken en leetuurverspreiding. In China, waar sprake is van vervolging van de kerk, wil men christelijke leetuur verspreiden en hulp bieden aan een ziekenhuis, aan weeskinderen en gehandicapten en een sociaal project waarin Chinese christenen werkzaam zijn. De geschiedenis van de kerk in China wordt in grote trekken beschreven en ook de huidige situatie krijgt aandacht.

C.H. Spurgeon, **Het kruis**, 122 blz., f 10,- via evangelisten en f 15,- via de boekhandel, Uitgeverij Boekhout - Scherpenisse.

De 7 preken zijn opnieuw uit het Engels vertaald door mw. W. Wouters. Eveneens van C.H. Spurgeon, **Opwekking**, 122 blz., f 10,- via evangelisten en via de boekhandel f 12,50, Uitgeverij P. Boekhout - Scherpenisse. De 7 preken zijn opnieuw vertaald uit het Engels door dhr. M. Visser en mw. E. Visser-den Hartog. De krachtige doorwerking van Gods Geest in het verleden is een bemoediging voor het heden. Spurgeon legt grote nadruk op verootmoediging. Bij het doornemen

van deze bundels kwam de gedachte op dat het selecteren van preken altijd iets willekeurig heeft. We dienen bij het lezen van deze preken ook wel te beseffen wie deze preken heeft gehouden. Spurgeon was voorstander van de volwassendoop en opwekkingsprediker, wat gevolgen heeft voor de verwoording in zijn preken. Niet alles van Spurgeon kan zomaar op onze huidige situatie en tijd worden toegepast. Voorzichtigheid is dan geboden. Overigens geven de preken van Spurgeon zeker stof tot nadenken en bezinning.

Jonathan Edwards, **Geheiligde kennis**, 124 blz., f 19,95, Uitgeverij Frits Hardeman - Ede.
Jonathan Edwards leefde van 1703-1758. Hij mocht door zijn prediking een middel zijn tot een opwekking in Nieuw Engeland. Op zijn achttiende jaar kwam hij tot bekering. Hij diende als predikant de gemeenten in New York, Bolton in Connecticut en Northampton in Massachusetts, waar hij eerst hulp was van zijn grootvader Solomon Stoddard. Hij heeft ook als zendeling onder de Indianen gewerkt. Het boek bevat zeven preken die het lezen waard zijn. De laatste preek (een rouwpreek) geeft blijk van waardering voor David Brainerd die onder de Indianen heeft gewerkt. Jammer dat in de inhoudsopgave alleen de titels van de preken zijn vermeld zonder de teksten.

Plaats uw

familieberichten

in Bewaar het Pand

Terminale zorg nodig?

Curadomi helpt met thuiszorg vanuit een christelijke levensovertuiging.

Curadomi

Organisatie voor thuiszorg

Zorg met een visie.
Bel tijdens kantooruren (0318) 54 82 65
buiten kantooruren 0900-82 12340 (spoed)

duizend verstandelijk gehandicapten, hun familie en verzorgers op uw steun rekenen? Want als we samen willen leven, moeten we óók samen delen!

GIRO 11 22 22 2 T.N.V. NATIONALE COLLECTE VERSTANDELIJK GEHANDICAPTEN TE UTRECHT

BKG

Hebt u kraam- of gezinshulp nodig.
bel ons dan:

0318 - 52 77 99

Voor hulpverlening dag en nacht
bereikbaar

Voor inlichtingen niet bellen tussen 16.00 en
19.00 uur. Laat u wel tijdig inschrijven!

Zoek bij
ons
uw Bijbel of
boek

Verzending of
bezorging mogelijk

Bel 0184 - 412461

Burg. Winklerplein 25
3362 AA Sliedrecht

**Bemiddeling
Kraam- en
Gezinszorg
Meijer (B.K.G.M.)**

Reeds velen maakten gebruik van
de bemiddeling voor Kraam- en/of
Gezinszorg.

Heeft u Kraam- of Gezinszorg
nodig en u bezit geen TV, bel dan
gerust.

**Bemiddeling Kraam-
en Gezinszorg Meijer**

Telefoon 0294-231145, mevr. J. Meijer.

- Wij verzorgen begrafenissen in elke woonplaats op de Veluwe en in Flevoland
- Opbaring zowel thuis als in elk gewenst rouwcentrum
- Ongeacht bij welk begrafenis fonds men (eventueel) is aangesloten
- Dag en nacht bereikbaar
- Geen crematies

Begrafenisverzorging Vos

Aardhuisweg 74
3888 MG Uddel
Tel. 0577 - 401689

Nazomer op Texel:

Rustig gelegen 6/8-persoons
bungalows (met 3 slaapk. en
wasmachine) en stacaravans.

Voordeelweken:
vanaf 4 september.

Bungalowpark De Verrassing,
Oosterend. Tel. 0222 - 318391

GBS

**Bijbels in
Statenvertaling**

Heidelbergse Catechismus met uitge- schreven bijbelteksten

Unieke uitgave van de Heidelbergse Catechismus met eraan toegevoegde bijbehorende bijbelteksten. De tekst van de vragen en antwoorden is in losse zinsdelen ingedeeld, waardoor kinderen (en ouderen) de Catechismus veel gemakkelijker kunnen leren.

Het boekje is uitgevoerd in een handzaam formaat (12,5 x 18,5 cm). Het aantal pagina's is 240.

HC Paperback f 9,75

HC zwart, gebonden f 13,75

(bestellingen boven f 15,- portvrij)

Ook verkrijgbaar in de boekhandel.

Gereformeerde Bijbelstichting
Postbus 168, 4140 AD Leerdam, tel.: (0345) 61 01 55